

Андрій Малихін,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки Бердянського
державного педагогічного університету

ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасні світові тенденції, що є характерними для переходу суспільства від індустріального до інформаційного, а також соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні, вимагають суттєвих змін у багатьох сферах діяльності держави. У першу чергу це стосується реформування освіти, яке має відбуватися на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень. Однією із таких концепцій є концепція дистанційної освіти.

У дослідженнях науковців, в яких розкриваються питання теорії і практики дистанційної освіти, можна відокремити декілька напрямів наукових пошуків. Зокрема, наукове забезпечення дистанційної професійної освіти, проблеми і напрями досліджень у цій галузі вивчалися В. Биковим, Т. Варзар, Н. Міхальченко, Л. Лещенко, Д. Рупняком, А. Хуторським, організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти в Україні і її за межами, підходи до її реалізації знайшли висвітлення у працях В. Кухаренка, П. Таланчука, В. Шейко. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні досліджували М. Зарічкова, Я. Панкратова, В. Толочко, О. Ясинська. Але на жаль у наукових дослідженнях ще недостатньо повно висвітлена проблема використання можливостей дистанційного навчання, як складової дистанційної освіти у фаховій підготовці майбутніх учителів початкових класів.

Метою статті є розкриття сутності змішаного навчання як різновиду дистанційної форми організації навчального процесу у сучасному ВНЗ, а також особливостей його використання у професійній підготовці вчителя початкових класів.

Дистанційна освіта почала інтенсивно розвиватися в Європі та США ще на початку 70-х років. Причиною поширення цього різновиду освіти прості: кожна людина незалежно від її національності та місця знаходження може отримати диплом будь-якого ВНЗ. Більшість фахівців в галузі навчання розглядають дистанційну освіту як форму, що подає великі надії, так як вона може підійти багатьом, і коштує значно дешевше. Крім того, можна обрати певні навчальні курси, тобто отримувати так звану «освіту за замовленням», яке також дає перевагу в ціні.

Під дистанційною освітою ми розуміємо освіту, яка повністю або частково здійснюється за допомогою комп'ютерів або

телекомунікаційних технологій і засобів. З поняттям «дистанційна освіта», яке є значно ширшим, безпосередньо пов'язане поняття «дистанційне навчання». В контексті нашого дослідження ми будемо розглядати організацію дистанційного навчання саме в умовах сучасного вишу. Відповідно до цього під дистанційним навчанням в умовах сучасного ВНЗ ми розуміємо форму навчання, коли спілкування між викладачем і студентом відбувається за допомогою специфічних засобів Інтернет-технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність.

В умовах денної форми навчання доцільне використання такого різновиду дистанційної форми як змішане навчання (blended learning), яке ґрунтується на ефективному поєднанні двох або більше способів, форм і методів навчання - очного та дистанційного, формального та неформального, синхронного та асинхронного, а також самоосвіти в єдиному освітньому процесі [2].

Основна ідея blended learning полягає в об'єднанні переваг традиційного очного та дистанційного навчання.

На думку О. Мусійовської керування навчальним процесом в умовах змішаного навчання здійснюється в комбінованому режимі: викладач вручну контролює навчальний процес під час очних занять і використовує автоматизовану систему моніторингу і контролю за самостійною та індивідуальною навчальною роботою студента через системи керування навчанням типу Moodle, LearningSpace, WebCT, ILIAS, та інші.

Залежно від співвідношення компонентів очного, електронного, дистанційного та веб-навчання у змішаному навчання розрізняють трансмісійні, підтримуючі, партнерські та інтегровані моделі передачі знань. Відповідно до цього змінюється архітектура навчального процесу та функції викладача (репетитор, консультант, фасилітатор, наставник), і навчальна діяльність студента (рецептивна, репродуктивна, творчо-пошукова, евристична) [3, с. 9].

У теорії дистанційної освіти (М. Зарічкова, Ю. Медведєва, Я. Панкратов, В. Толочко) відокремлюються наступні основні види дистанційного навчання, які можна використовувати у фаховій підготовці майбутніх вчителів початкових класів – телевізійно- супутникова технологія, кейс-технології, та мережеві технології.

Телевізійно-супутникова технологія заснована на використанні телевізійних лекцій і передбачає трансляцію лекцій одночасно для декількох аудиторій слухачів.

На думку Н. Волжаніної [1] дистанційні лекції, на відміну від традиційних аудиторних лекцій, виключають живе спілкування з викладачем, але мають і ряд переваг. Для запису лекцій використовуються аудіо- та відео- касети, CD-ROM-диски і таке інше. Використання новітніх інформаційних технологій (гіпертексту, мультимедіа, віртуальної реальності та інше) робить лекції виразними і

наочними. Такі лекції можна слухати в будь-який час і на будь-якій відстані. Крім того, не потрібно конспектувати матеріал.

Розрізняють наступні види лекцій які доцільно використовувати у змішаном навчанні:

- відеолекція;
- інтерактивна мультимедіалекції

Відеолекція. У цьому випадку лекція записується на відеокамеру. Такі лекції нічим не відрізняються від традиційних, що читаються викладачем в навчальній аудиторії. Відеолекції можуть бути записані на компакт дисках або інших носіях інформації.

Інтерактивна мультимедіалекція. Важливим елементом таких лекцій є її інтерактивність, яка досягається за рахунок програми інтерфейсу, за допомогою якої студент може виконати необхідні дії: здійснити пошук необхідного матеріалу, переглянути ілюстративний матеріал, провести комп'ютерний експеримент, виконати тест самоконтролю і таке інше. Такого роду лекції розміщуються на пристроях, що дозволяють паралельний доступ (CD-ROM, DVD, флеш-накопичувачей).

Значного поширення набуває такий різновид дистанційного навчання як мережеві технології, що включають в себе Інтернет-технологію і технології, які використовують можливості локальних і глобальних обчислювальних мереж. Інтернет використовується для забезпечення студентів навчально-методичним матеріалом, а також для інтерактивної взаємодії між ними і викладачем. Така технологія має ряд беззаперечних переваг перед іншими, оскільки вона дозволяє проходити дистанційне навчання за індивідуальним розкладом, маючи постійний контакт з викладачем і іншими студентами [5].

Важливою складовою ефективності фахової підготовки майбутніх вчителів початкових класів є організація їх самостійної роботи. В умовах дистанційного навчання самостійна робота студентів може бути індивідуальною, парною і груповою. Для ефективного навчання студент повинен володіти методами планування і організації самостійної роботи з навчальним матеріалом, навичками самоосвіти. Консультація в умовах дистанційної освіти є однієї із форм керівництва самостійною роботою студентів.

При дистанційному навчанні, яке передбачає збільшення обсягу самостійної роботи студентів, зростає необхідність організації постійної підтримки навчального процесу з боку викладачів. Важливе місце в системі підтримки займає проведення консультацій, які тепер ускладнюються з точки зору дидактичних цілей: вони зберігаються як самостійні форми організації навчального процесу, і разом з тим виявляються включеними в інші форми навчальної діяльності (лекції, практики, семінари, лабораторні практикуми і таке інше).

В умовах змішаного навчання можуть бути організовані:

- «очні» консультації, що проводяться викладачем безпосередньо в аудиторії; вони становлять 10-15% часу, відведеного навчальним планом на консультації;

- оф-лайн-консультації, які проводяться викладачем курсу за допомогою електронної пошти складають близько половини часу, що відводиться навчальним планом на консультації;

- он-лайн-консультації; проводяться викладачем курсу, наприклад, за допомогою програми Skype; вони складають більш ніж однієї третини всього консультаційного часу за навчальним планом.

Таким чином, під час проектування моделі змішаного навчання слід обирати такі компоненти навчання, які будуть не тільки гармонійно поєднуватися один з одним, але й утворюватимуть методичну систему навчання, що відповідає освітньому середовищу вищого навчального закладу.

Ми підтримуємо позицію О. Хмель [6], щодо психолого-педагогічних особливостей організації навчального процесу в системі дистанційного навчання, що також є характерними і для дистанційного навчання в умовах професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. До таких особливостей науковець відносить:

- зміщення акцентів на самостійну діяльність студентів;

- необхідність формування навичок дистанційної взаємодії (обов'язкова комп'ютерна грамотність викладачів і студентів, зокрема володіння навичками застосування різноманітних телекомунікаційних технологій, ресурсами Інтернет і професійне володіння письмовою формою мови);

- зміна способів взаємодії між викладачами та студентами завдяки новим інформаційним технологіям;

- гнучкість навчання незалежно від проживання кожного із суб'єктів та часу проведення занять, що дає можливість організувати навчання в зручний для кожного час.

Таким чином, слід зазначити, що створення системи дистанційної навчання в вищій педагогічній школі забезпечить:

- розширення кола споживачів освітніх послуг;

- підвищення якості навчання студентів незалежно від їхнього місцезнаходження;

- реалізацію системи безперервної освіти «через все життя»;

- індивідуалізацію навчання.

У Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні робиться акцент саме на цих перспективах [4].

На жаль, в умовах дистанційного навчання підвищується ймовірність фальсифікації результатів навчальної діяльності студентів, а також є певна проблема контролю ефективності освітнього процесу на відстані. У зв'язку з цим нагальними є дослідження, щодо розробки спеціальних технічних засобів і методики їх застосування, що дозволять вирішити

окреслені вище проблеми.

Список використаних джерел

1. Волженина Н. В. Организация самостоятельной работы студентов в процессе дистанционного обучения : учеб. пособ. / Н. В. Волженина. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2008. – 226 с.
2. Глосарий по дистанционному образованию. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.websoft.ru
3. Мусійовська О.Ф. Дидактичні умови використання технологій комбінованого навчання іноземних мов студентів технічних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09. «Теорія навчання» / О.Ф. Мусійовська. – К., 2016. – 21 с.
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
5. Толочко В.М Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні / В. М Толочко.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php?part_code=36&art_code=7207
6. Хмель О. В. Психолого-педагогічні особливості системи дистанційного навчання / О.В. Хмель // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2005. – № 11. – С. 181–190.